

» sanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo¹. » Si ergo Evangelium, quod ita Christi est, ut possit et minister propter munus dispensationis dicere suum, potest homo etiam per malum dispensatorem sine periculo accipere, faciens quod dicit, quod autem facit non faciens: quanto magis baptismum Christi, quem nemo Apostolorum ita ministravit, ut auderet dicere suum, potest quisque sine contagione mali ministri percipere, qui bona fide accedit ad Christum.

LXIX. Proinde si Petilianus, cum ego quæ posuit de Scripturis testimonia, quam contra nos non essent, non prætermiserim demonstrare; ipse quæ posui, partim omnino non attigit, partim quæ tractare voluit, nihil aliud se quam exire inde non potuisse monstravit: non diu hortandi estis vel admonendi, ut videatis quid tenere, quid cavere debeatis. Sed forte in sanctarum Scripturarum testimoniis talis apparuit, in his vero documentis, quæ inter homines de ipso schismate gesta sunt aliquid valuit? Imo vero et in his, quanquam post divina testimonia superfluo requirantur, quid commemoravit aut quid probavit? Qui cum fuisset graviter in traditores invectus, et multa in eos etiam de sanctis Libris testimonia proclamasset, nihil tamen dixit unde eos ostenderet traditores. Ego autem commemoravi Sylvanum Cirtensem, cui quibusdam interpositis etiam ipse successit, cum adhuc esset subdiaconus, Gestis municipalibus expressum esse traditorem. Contra hoc ille mutire nil ausus est. Et profecto videtis, quanta eum necessitudo compellebat ad respondendum, ut videlicet prædecessorem suum, et non solum consocium, sed ut ita dicam, etiam concathedra-neum innocentem a crimine traditionis ostenderet, præsertim cum totam causam vestram ibi constituatis, ut

¹ Ephes. v, 25.

traditores appelletis eos quos traditoribus communionis tramite successisse vel fingitis vel putatis. Qui ergo ipsius causæ vestræ necessitate, etiam Rusiccadiensem vel Calamensem vel cujuslibet alterius civitatis aliquem de parte vestra¹, Gestis municipalibus demonstratum dicerem traditorem, omni modo eum defendere cogeretur, de suo prædecessore conticuit. Unde, nisi quia hic non invenit quam caliginem offunderet, unde saltem homines mente tardissimos et somnolentissimos falleret? Quid enim diceret, nisi falsa de Sylvano ista jactari? Sed recitamus Gesta, et quando factum sit, et quando etiam Zenophilo consulari allegatum sit. Quibus quomodo ille resisteret, septus undique optima causa Catholicæ, vestra autem pessima? Unde ista verba commemoro ex illa Epistola mea, cui per hanc quam nunc refello, videri voluit respondisse: utique ut videatis, quam inviete positum sit, contra quod ille nihil tutius invenire potuit quam silentium.

LXX. Cum enim ex Evangelio velut contra nos testimonium posuisset, ubi Dominus ait: « Venient ad vos in » vestitu ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces; ex » fructibus eorum cognoscetis eos²: » ego respondi, et dixi: « Ergo fructus consideremus: » tum continuo subjeci, et adjunxi: « Objicitis traditionem, hanc ipsam multo probabilius nos vobis objicimus. Et ne per multa curramus, in eadem Constantiniensi civitate Sylvanum episcopum majores vestri in ipso exordio sui schismatis ordinarunt. Iste cum adhuc esset subdiaconus, manifestissimus traditor municipalibus Gestis expressus est. Si et vos adversus majores nostros aliqua documenta profertis, æqua conditio postulatur, ut utraque vera aut utraque falsa credamus. Si utraque vera sunt, vos estis

¹ Vide lib. iii contra Crescon. cap. 27. — ² Matth. vii, 1.

sine dubio schismatis rei, qui crimina vos fugere in totius orbis communione finxistis, quæ in ipsa particula vestræ concisionis habebatis. Sin autem utraque falsa sunt, vos estis sine dubio schismatis rei, qui propter falsa crimina traditorum immani separationis crimine maculamini. Quod si a nobis aliqua et a vobis nulla, vel a nobis vera et a vobis falsa proferuntur, non est discutiendum quam penitus vestra ora claudantur. Quid si vos sancta et vera Christi Ecclesia convinceret atque superaret, etiamsi nos nulla vel falsa, vos autem aliqua et vera traditionis documenta teneretis; quid jam vobis restet, nisi ut, si vultis, pacem diligatis, si autem non vultis, saltem obmutescatis? Etenim quæcumque modo proferretis, facillime et verissime dicerem, tunc Ecclesiæ plenariæ et catholicæ unitati jam per tot gentes diffusæ atque firmatæ vos ea probare debuisse, ut vos intus essetis, illi autem quos convinceretis pellerentur foras. Quod si conati estis facere, procul dubio probare non potuistis; et victi, vel irati, vos ab innocentibus, qui damnare incerta non possent, immani sacrilegio separastis. Si autem nec conati estis id agere, nimis execrabili et impia cæcitate vos a frumentis Christi, quæ per totum agrum, id est, mundum usque ad finem crescunt, paucis in Africa zizaniis offensi præcidistis. » Ad hæc, quæ ex illa priore mea Epistola commemoravi, Petilianus nihil respondit omnino. Et utique videtis his paucis verbis totam causam quæ inter nos agitur contineri. Quid enim dicere conaretur, ubi quidquid eligeret vinceretur?

LXXI. Cum enim de traditoribus et a nobis contra vestros, et a vobis contra nostros documenta proferuntur: (si tamen et a vobis aliqua proferuntur, quæ usque ad hunc diem omnino nescimus; neque enim ea Petilianus suis Litteris inserere prætermittet, qui tam diligenter

contra me partes Gestorum, quæ ad causam pertinent commemoranda sinserendasque curavit. Verumtamen, ut jam dicere coeperam, si et a nobis et a vobis talia proferuntur, quæ usque ad hunc diem omnino nescimus: profecto aut utraque vera sunt, aut utraque falsa; aut nostra vera et vestra falsa; aut nostra falsa et vestra vera: plus quid dicatur, non invenitur. At in omnibus his quatuor sententiis veritas pro communione Catholicæ est. Quia si utraque vera sunt, propter homines, quales et vos habebatis, communionem orbis terrarum deserere minime debebatis. Si utraque falsa sunt, propter nulla crimina traditionis, cavendum erat crimen atrocissimum divisionis. Si nostra vera et vestra falsa sunt, olim quid diceretis non habetis. Si vestra vera et nostra falsa sunt, falli potuimus cum orbe terrarum de hominum iniquitate, non fidei veritate. Non enim debuit attendere semen Abrahamæ in omni gente diffusum, quid vos nosse diceretis, sed quid iudicibus probaretis: Unde scimus quid egerint, quos vestri majores accusaverunt, etiamsi vera eis objiciebantur, cum vel cognitoribus causæ vel certe Ecclesiæ ubique diffusæ, quæ non nisi cognitorum sententias debebat attendere; non illa vera, sed falsa putarentur? Non ideo Deus absolvit, quidquid hominum sceleris ut homines nosse non possint: neminem tamen recte judicari puto nocentem, qui hominem non convictum crediderit innocentem. Unde ergo nocens orbis terrarum, si nosse non potuit, etiam verum fortasse crimen Afrorum: et hoc aut ideo nosse non potuit, quia nemo ad eum detulit; aut ideo quia in eo, quod delatum est, cognitoribus potius judicantibus, quam victis murmurantibus credidit. Hinc ergo laudandus est Petilianus, quod hoc cum omnino invictissimum cerneret, silentio prætermisit. Non plane laudandus, quod cætera similiter invicta, quæ tamen putavit posse obscurari, ver-